

مفاهمه؛

هنر زندگی

حکیم و واقعیت روزمره با هم حرف زدن

برنهارد پورکسن / رین، مَن شولتس فُن تون

ترجمه:

ویدا محمدی

انتشارات لوح فکر
تهران ۱۳۹۹

فهرست نویسی پیش از انتشار

سرشناسه: پورکسن، برنهارد، ۱۹۶۶-م. / Pörksen, Bernhard, ۱۹۶۶- / عنوان و نام پدیده: زندگی و هنر زندگی: فلسفه و واقعیت روزمره با هم حرف زدن/ برنهارد پورکسن، فریدمن شولتس فن تون؛ ترجمه وید محمدی. / مشخصات نشر: تهران: لوح فکر، ۱۳۹۹. / مشخصات ظاهری: ۳۳۳ ص.؛ مصور: ۲۱.۵ × ۱۴.۵ س.م. / شاب: ۹۶۴-۹۷۸-۹۱-۱ / وضعیت فهرست نویسی: فیا / یادداشت: عنوان اصلی: Kommunikation als Lebenskunst / موضوع: ارتباط / جنبه‌های روان‌شناسی / موضوع: Psychological aspects -- Communication / موضوع: ارتباط میان‌فرهنگی / موضوع: Intercultural communication / موضوع: گفتگو / موضوع: Dialogue / موضوع: ارتباط بین اشخاص / موضوع: Interpersonal communication / موضوع: روان‌شناسی انسان‌گرا / موضوع: Humanistic psychology / موضوع: ارتباط -- فلسفه / موضوع: Philosophy -- Communication / شناسه افزوده: شولتس فن تون، فریدمان، ۱۹۲۴-م. / شناسه افزوده: Schulz von Thun, Friedemann, ۱۹۲۴- / شناسه افزوده: محمدی، ویدا، ۱۳۴۵-، مترجم / رده‌بندی کنگره: BF۶۳۷ / رده‌بندی دیویی: ۱۵۳/۶ / شماره کتابشناسی ملی: ۷۲۹۷۱۸۲

ماهنامه؛ هنر زندگی

نویسندگان: مرتضی رحمانی / فریدمن شولتس فن تون

مترجم: ویدا محسنی

مدیر هنری و طرح جلد: مرتضی رحمانی

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: آریانا

چاپ اول: پاییز ۱۳۹۹

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۸۵۷۸-۹۱-۱

«تمامی حقوق برای ناشر محفوظ است»

تلفن: ۰۶۶۴۶۶۴۱۶ (۰۲۱)، ۰۹۱۲۲۱۶۱۰۴۷ ایمیل: info@lfp.ir

نشانی: خ انقلاب، خ فخر رازی، کوچه شهدای ژاندارمری، پلاک ۶۲، واحد ۴

WWW.LOHEFEKR.COM

فهرست مطالب

۸	توضیحات مترجم
۱۳	پیشگفتار از برنهارد پورکسن؛ قاعده گفت وگو
	بخش اول. پرسش های اصلی
۲۴	۱. چهار وجه گفت وشنید مفاهیم
۲۴	به دنبال جمله ای آمیدی
۲۹	نقش تعیین کننده زبان
۳۲	هرمونیک شنونده
۳۴	مزیت سوء تفاهم
۳۷	دستان پیدایش ایده «مربع مفاهیم»
۴۰	در باب انسان و ماشین
۴۴	تاریخ مدل «مربع مفاهیم»
۴۹	۲. اصول مرامی تفهیم و تفهم
۴۹	تاریخ نقشه
۵۱	تفهیم کننده ها
۵۶	نظر غرض و رزانه کارن پوپو
۶۳	مباحثه سه جهانی
۶۹	جادو تفاهم
۷۴	۳. پوشش میان کنش های بین و درون فردی و حلقه معیوب
۷۴	بدون نقطه شروع و پایان
۸۰	مقتضی و قربانی
۸۲	سرجسمه قدرت اطاعت پذیری است
۸۵	پدیده با «گویی فکری» این بیان
۸۹	هم زمانی چندگونگی
۹۱	زیبایی و اختیار
۹۴	زیکزد سه سویه

۱۰۵	خلوص و اصالت قائم به درون و برون:
۱۰۶	تمام و کمال در مدار درونی و متناسب و درخور در مدار برونی
۱۱۰	هماهنگی موافق با حقیقت درون و مطابق با حقیقت برون
۱۱۴	مدل موقعیت عینی
۱۱۹	اراده مسلط در مرتبه اولی
۱۳۱	از هنجار به سوی گزینش
۱۳۵	مدیریت زندگی قائم به هماهنگی حقیقت درون و برون
۱۳۸	گف. و شنود و مفاهیم با انسان درونی
۱۳۸	و سیه تقارن
۱۳۲	خود را سیم و خود را نگری
۱۳۸	معمای ج. به و اف. و کاربزماتیک
۱۴۱	مراحل شفاف سازی و رسالت خود
۱۴۵	«منش کثرت پذیر»
۱۵۳	در قبال طردشدگی
۱۵۷	نیروی تأثیر استعاره
۱۵۵	۶. چهار وجه ارزش ها و رشد فضایل
۱۶۶	کیفیت سوم
۱۶۹	راهبردی به سوی تفکر دیالکتیکی
۱۷۳	وداع با یک ساحتی بودن
۱۷۹	ضور همگرایی
۱۸۴	طبیعت انسان
۱۸۷	روان شناسی انسان گرا
۱۸۹	آزادگی و شرطی بودن رفتار
۱۹۲	آزمون های استثنای میلگرام
بخش دوم. پرسش های کاربردی	
۲۰۰	۱. روان شناسی ارتباطات برای کادر مدیریت
۲۰۰	مشاوره یا نگارش دوجانبه
۲۰۳	تحمیل فشار سه گانه
۲۰۶	مدیر متفوق الطبع (انتگرال)
۲۰۷	مدل ریمان - توماس
۲۱۲	مصالحه در مرتبه اولی

۲۱۸	مدل چهار وجه ارزش ها و رشد فضایل به مثابه مدل بازخورد چهارجانبه
۲۲۲	گفت و شنود با یکدیگر درباره گفت و شنود با یکدیگر تلویحی و تصریحی
۲۲۷	رقابت یعنی وابستگی
۲۳۱	۲. روان شناسی ارتباطات در حوزه تعلیم و تربیت
۲۳۱	اختیار و جبر
۲۳۷	تجربیات یک کودک دانش آموز
۲۴۳	آغاز خردنگاری
۲۴۶	دورنگر - نورایبموزیم
۲۵۵	۳. روان شناسی ارتباطات و مفهوم واقعیت در ارتباطات میان فرهنگی
۲۵۵	پوسه سوءنماهم آیزن
۲۶۱	پایه ریزی و برقرار شدن رها
۲۶۴	واقعیت در مرتبه اول و ثان
۲۶۷	تفاهم در عین عدم توافق
	بخش سوم. پرسش های پایانی
۲۷۳	۱. سعادت و مرگ
۲۷۳	پایان ارتباطات
۲۷۷	قدرت اختیار و خضوع در مقابل تقدیر
۲۹۱	گفتار پایانی فریدمن شولتس فن تون
۲۹۵	شرح چند اصطلاح کلیدی در آثار شولتس فن تون
۳۲۶	فهرست کتاب های منتخب
۳۳۲	معرفی نویسندگان

پیشگفتاری از برنهارد پورکسن

قاعده گفت‌وگو^۱

نویسندگی کنارِ بودنِ بهاست، لاف‌ل در نظر. نویسنده در دقیقه نگارش تنها و کاملاً غرق در گفت‌وشنود^۲ در نمایش است، که افلاطون آن را اندیشیدن نامیده. او افکار و نظریات خویش را می‌گشاید، شکل می‌دهد. در سبک کامل به سلک عبارت می‌کشد، در طرحی مدون می‌پردازد^۳ و تازه پس از انتشار اثر است که دوباره وارد صحنه هم‌باشی اجتماعی^۴ می‌شود. اما در نگارش تدریجی کتاب حاضر همه‌چیز کاملاً فرق داشت. از اولین تا آخرین جمله این کتاب حاصل صحبت‌ها، ملاقات‌ها و تبادل نظر‌هاست. شاید بتوان گفت: مراد در اینجا مکتوب‌کردن و به‌تصویر کشیدن قاعده گفت‌وگوست و نه نتایج یک خودپرسی انفرادی^۵. در لحظات تنهایی و خلوت ناگزیر نویسنده‌ای، صدای ما همواره برای یکدیگر حی و حاضر بود. صحبت و گفت‌وگو در این کتاب، فقط برای تبیین و تهیه محتوای مطالب، بلکه سبک و سیاق بازنمایی افکار و نظریاتی هستند که در اینجا طرح و تشریح می‌شوند و گاه مورد مجادله قرار می‌گیرند.

همکاری من با فریدمن شولتز فن تون به سه سال پیش از انتشار این کتاب بازمی‌گردد که با یک نامه آغاز شد. من به او پیشنهاد کردم روند پیدایش نظریه او در حوزه فلسفه‌شناسی

1. das dialogische Prinzip

2. die innere Zwiesprache

3. eine Dramaturgie مدون، تدوین می‌کند، به روایت می‌کشد

4. die Bühne des sozialen Miteinanders هم‌باشی اجتماعی

5. einsame, monologisch strukturierte Selbstbefragung خودپرسی منزوی مبتنی بر تک‌گویی

ارتباطات - سرگذشت موفقیتی که از سوی جهان آکادمیک مدت های طولانی با شدت وحدت نادیده گرفته شد - به شکل سیر کوتاهی از اندیشندگی^۱ به انتشارات کارل آئر^۲ ارائه و در چنین کتابی رویارویی خود او با روان شناسی انسان گرا و تفکر سیستمی توصیف شود، چراکه خود او در آثار خویش هردو الگوی فکری را درهم می آمیزد؛ گاهی فرد ارجحیت می یابد و گاه نخست قواعد بازی و شرایط و زمینه های ارتباطی تأثیرگذار و تعیین کننده هستند. با وجود این، مسئله اصلی او همواره این است که به اختیار و وابستگی^۳، به هردو با هم، فکر کند و در تمام سالور میدان نیروهای برونی و درونی را به یک میزان در نظر گیرد و با یکدیگر هماهنگ کند. من در آن نامه همچنین نوشتم که شاید این مصاحبت از آن جهت بارآور باشد که روند شکل گیری ایده ها و مدل های او (چهار وجه مفاهمه، اصول مرامی تفهیم و تفهم^۴، مدل موقعیت عین، چهار وجه ارزش ها و رشد فضایل انسانی، استعاره تیم درونی و کشف هماهنگی قائم به حقیقت درونی و برون...) یک بار از نظر تجربیات اندیشندگی^۵ زیسته شده خود او به رشته تحریر آید؛ رگی تاریخیچه خصوصی نظریه پردازی در مفاهیم ارتباطات مدرن^۶ نوشته بشود. این پیش نهاد آید من به ده دلیل نتیجه بخش^۷ می نمود: اولاً شولتس فن تون تاریخ پیدایش روان شناسی انسان گرا را خود به عینه تجربه کرده است. او به لطف استاد دانشگاهی خود راینهارد تاؤش^۸، روان شناس اهل نامبورگ، با کارل راجرز^۹ ارتباط پیدا کرد. او همچنین با روت کون^{۱۰}، روان کاو آلمانی، آشنا شد. روت کون در سال ۱۹۳۳ مجبور به ترک برلین شد. او ابتدا در نیویورک و سپس در کالیفرنیا روش های جدید گشتالت درمانی^{۱۱} را

1. intellektuelle Biografie

2. Carl-Auer

3. Autonomie und Abhängigkeit

4. Maximen der Verständlichkeit

5. auf seine persönlichen Denkerlebnisse zurückzuführen

6. eine private Theoriegeschichte moderner Kommunikationskonzepte

7. aufschlussreich

8. Reinhard Tausch

9. Carl Rogers

10. Ruth Cohn

11. Gestalttherapie به شرح اصطلاحات کلیدی در افزوده های مترجم در انتهای کتاب مراجعه شود

شناخت و آن‌ها را به اروپا آورد. او به روش خود در ترویج این شیوه روان‌درمانی تأثیرگذار بود. دوم اینکه مدت‌هاست شولتس فن تون خود یکی از مهم‌ترین کلیدواژه‌سازان^۱ روان‌شناسی و فلسفه ارتباطات مدرن به شمار می‌آید. مفاهیم مبدع و مدل‌های طرح‌شده او درباره ارتباطات (فقط کافی است از مدل مربع مفاهیم و چهاروجه گفتار یاد کنیم) تعمق و تأمل ما را متحول کرده‌اند و مدت‌هاست که در برنامه آموزش کسب و کار در همه مقاطع تحصیلی گنجانده شده‌اند و ده‌ها سال است که در دوره‌های پایانی دبیرستان و در سمینارهای بازار آزاد تدریس می‌شوند و عمدتاً مشاوران و نیز به‌طور فزاینده روان‌کاوان آن‌ها را به کار می‌گیرند. دوره‌های آهرش تکمیلی مؤسسه او در دانشگاه هامبورگ، برگزاری همایش‌ها و انتشار آثار دوستان و هم‌راهان^۲ از چنان تأثیری در نگاه مربیان کارورزی و مشاوران داشته‌اند که نظیر آن تاکنون برای کمتر دانش‌د آلمانی زبان محقق شده است. کتاب‌های او درباره مسائل عام روان‌شناسی ارتباطات^۳ و یک از حوزه‌های روان‌شناسی کاربردی مدت‌هاست با چاپ‌های میلیون‌ی در زمره آثار مرجع^۴ به‌شمار می‌آیند. خطابه‌های (اخیراً به‌ندرت) دانشگاهی او که در حال حاضر به‌همت مؤسسه شولتس در تو^۵ سازماندهی و برنامه‌ریزی می‌شوند همچون گذشته مورد استقبال صدها شرکت‌کننده^۶ ای قرار می‌گیرند که می‌خواهند او را فقط یک بار از نزدیک و به‌طور زنده ببینند و از تصویربرداری^۷، گزیده‌گویی‌ها^۸ و افکار او در زندگی و کار خود الهام بگیرند. خلاصه کلام: شولتس فن تون یکی از دانشمندان پرخواننده آلمان است که در روان‌شناسی ارتباطات مبدع کرسی علمی حریش^۹ است،^{۱۰} چهره مشهوری است که نمی‌خواهد باشد و با شوخی‌های همیشگی و آن طنز کنایه‌آمیز^{۱۱} و فروتنی خاص خویش، به‌منظور برقراری ارتباطی هم‌سطح با دیگران، از قالب‌های مناسبانی^{۱۲} مدعی ستایش^{۱۳} و مریدپروری احتراز می‌کند.

اما فقط منش فوق‌العاده افتاده و خویشتن‌دار در برابر موفقیت نیست، که باید از شولتس فن تون آموخت. از او می‌توان همچنین آموخت که یک سائقه^{۱۴} فکری تحت چه

1. Stichwortgeber فرهنگ‌نامه نویسان، مقوله‌پردازان

2. zu Standardwerken معیار

3. Aphorismen

4. Anbetung und Verehrung

شرایطی می‌تواند آفریننده باشد، چراکه نظریات او نه در برج‌های عاج دانشگاهی، بلکه در رویارویی، چالش، کشمکش و مجادله مستقیم با زندگی شغلی، سوءتفاهمات کاملاً روزمره، گره‌افکنی‌ها و سردرگمی‌ها در رویداد مناسبات^۲ پدید آمده‌اند. سیاق کار او نشان می‌دهد که تا چه اندازه رابطه متقابل بین تئوری و عمل می‌تواند الهام‌بخش باشد و مکلف ساختن خود^۳ به استقرای مداوم اندیشه خویش با کلیت‌های دیگر^۴ و نیز قابل فهم کردن آن برای عموم مردم - و از این طریق پروردن آن با ایده‌ها، الهامات و ابتکارات همواره جدید - تا - اندازه می‌تواند ثمرآفرین باشد. از این رو، در نامه اول خود به مقصد هامبورگ پرسیدم: «یا غور در حنایات این رابطه برانگیزنده دانش نظری و کاربردی از این منظرشایان اهمیت نیست که یک اثر به‌طور نمونه^۵ ترتب به‌غایت آفریننده^۶ شناخت آشکار بشود؟ شاید این برای محققان جهان، نیز از این رو الهام‌بخش باشد که انگیزه‌ها و الهامات باطنی خویش را دنبال کنند و با هیجان و - دیت^۷، اسباب کار خود را با روآوری به تجربه عملی و زندگی روزمره تدارک ببینند^۸ به‌خوبی در دوره‌ای که دانشگاه‌های آلمان به‌روی خود درهای پژوهش و تفحص عمیق و گسترده را می‌بندند، در دوره‌ای از هرمتیک^۹ Hermetik^{۱۰} نوظهور در جهان آکادمیک.

1. wissenschaftliches Denken fördern schlägt

2. im Beziehungsgeschehen

3. die selbstaufgelegte Nötigung

4. das eigene Denken, um es wieder in andere Aggregatzustände zu überführen

با کل وضعیت‌های دیگر، با مجموعه، در کلیت وضعیت‌های دیگر

5. Exemplarisch به‌طور نمونه

6. eine höchst productive شناخت به‌غایت آفریننده، زایا، مولد

7. mit Relevanz und Spannung

8. in einer Phase der forschungsintensiven Selbstabschottung deutscher Universitäten

9. und einer neuen Hermetik in der akademischen Welt

منوچهر صانعی دره‌بیدی «علوم خفیه» معنی کرده است (فرهنگ فلسفی، ۱۳۸۱). با شاید بتوان «ظهور جدید گرایشات سحرانه در جهان آکادمیک» معنی کرد. ترجمه استنباط‌شده از متن کتاب: در پایان فصل دوم این کتاب آمده است: «امروز گرایش غالب در دانشگاه ساخت و پاخت پروژه‌های پژوهشی کلان در یک حوزه تخصصی است [...] و این پروژه‌ها انحصاری هستند». به این تعبیر ظهور جدید گرایشی که از دانش پژوهی رازی انحصاری می‌سازد و آن را از دانش پژوهان خرد پنهان (محروم) می‌کند.